

ESTELLÉS
DESCONEGUT

ESTELLÉS DESCONEGUT

Una correspondència postuma

*Selecció d'El Pont Cooperativa de Lletres
Branca de Josep Porcar · Addenda de Joan Garí
Coda de Manel Pitarch · Vítol de Lluís Meseguer*

- © Dels poemes de Vicent Andrés Estellés: els hereus, Carmina i Vicent Andrés Lorente
- © Dels poemes i textos de correspondència: les autores i els autors referits a la taula

- © D'aquesta edició: El Pont Cooperativa de Lletres, 2024
- © Il·lustració de la portada: Josep Porcar, 2024
- © Gravats d'interior: Pilar Dolz Mestre
- © Disseny, compaginació i restauració fotogràfica: vetavisual.com

Coordinació editorial: Josep Porcar

Correcció: Carles Bellver, Marta Vilardaga i Josep Lluís Abad

Impressió: Llar Digital

ISBN: 978-84-09-60543-9

Dipòsit legal: CS 254-2024

el pont
COOPERATIVA DE LLETRES

www.elpontdeleslletres.cat

contacte@elpontdeleslletres.cat

A. M. Carles Salvador, carrer de la Mola, 8, 12160 Benassal

AQUESTA ÉS UNA OBRA COL·LECTIVA D'EL PONT COOPERATIVA DE LLETRES. Els autors consenten la difusió dels textos d'aquest llibre d'acord amb les normes internacionals (amb jurisdicció específica a l'estat espanyol) de la llicència Creative Commons, segons les disposicions de *reconeixement, no comercial i sense obres derivades* de la 3.0 Spain License. Per tant, els textos d'aquest llibre poden ser reproduïts amb finalitats NO comercials, citant-ne explícitament el nom de l'autoria i sense fer-hi cap mena de modificació que pugui alterar la integritat de l'obra.

Aquest exemplar és de caràcter venal no comercial, és a dir, sense ànim de lucre, per la qual cosa la liquidació resultant és destinada íntegrament a cobrir el deute per l'edició i, en tot cas, a finalitats socials de l'AC El Pont Cooperativa de Lletres.

«És el fill del forner, que feia versos.»
Més cultament encara: «El nét major
de Nadalet.» Poseu-me les ulleres.

Vicent Quirós i Tàrrer

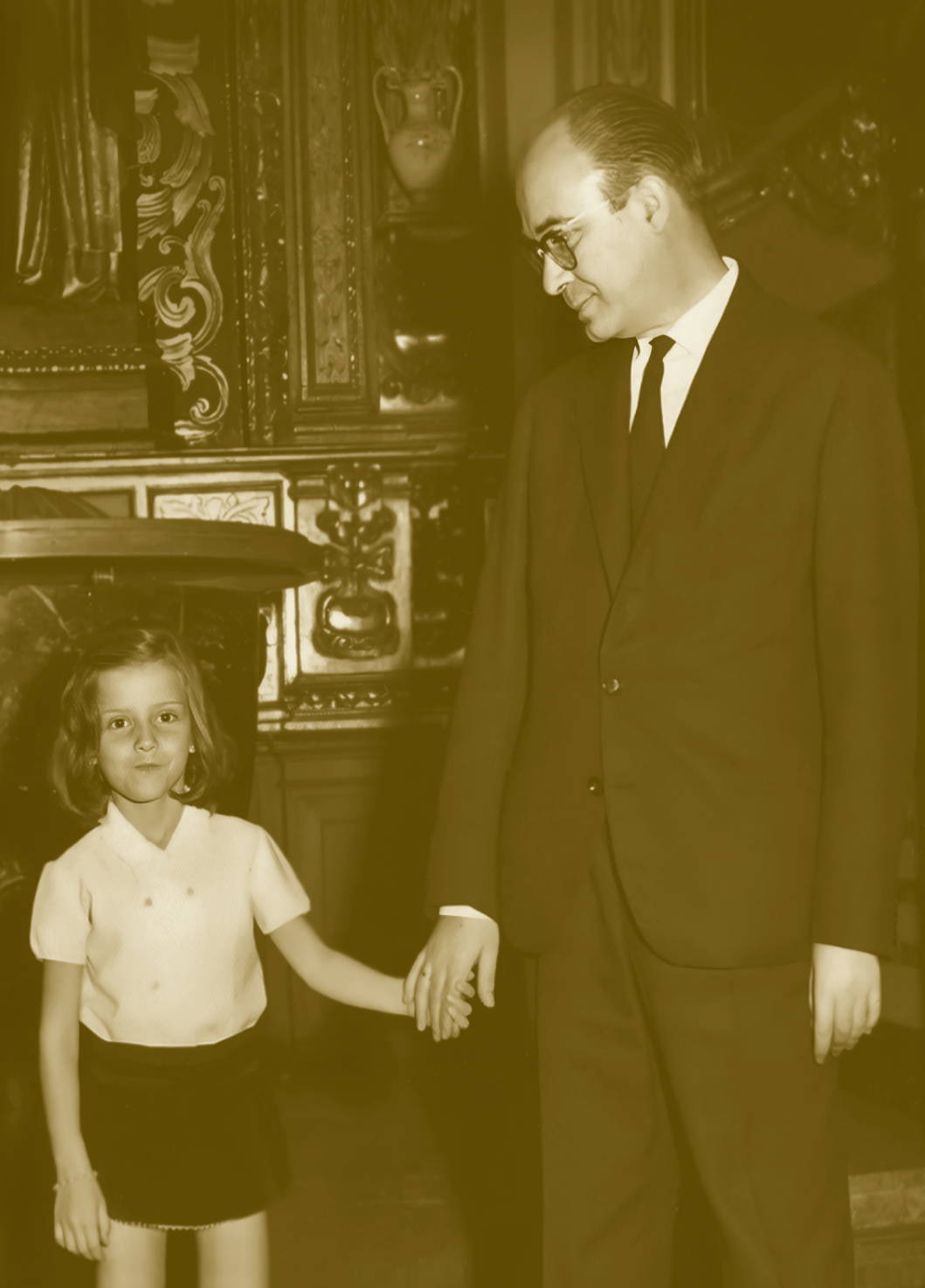

*A Vicent Salvador,
magister magistrorum,
dels mots terrisser,
saó d'argiles*

_ T A U L A

- 13 BRANCAL. ACÍ TOQUEM L'ÀRGILA, *Josep Porcar*
- 18 CANTS DE MORT » PRESENT, V.A.E. » *Josep Lluís Abad*
- 20 [NOMÉS SABEM] » EXILI, V.A.E. » *Vicent Jaume Almela i Eixau*
- 22 MOTIU PER A UN CONCERT » SENSE MOTIU, UN CONCERT, V.A.E. » *Romà Bernad Negre*
- 27 UNA NIT QUASI EN BLANC, *J. Vicent Cerdà N.*
- 32 RITUAL » RITUAL SALVÍFIC, V.A.E. » *Carme Drago*
- 37 HORACIANES LXVIII » DE RESISTÈNCIA, V.A.E. » *Aina Garcia Carbó*
- 41 EL PROCÉS » EL LLOC DEL CRIM, V.A.E. » *Joan Garí*
- 44 EL GESMIL » GESMIL PER A MARIA, V.A.E. » *Rosabel Gumbau González*
- 48 FINAL » PRINCIPI, V.A.E. » *Reis Lliberós*
- 50 LA MORT; CONTADA AL NEN... » SELVA DE VÀRIA INTENCIÓ, V.A.E. » *Pasqual Mas i Usó*
- 57 [EN ARRIBAR LA NIT] » ILLES DE CAPALTARD, V.A.E. » *Rafael Mesado*
- 60 INVOCACIÓ PETITA » UN DINAR DESPRÉS DE LA VISITA AL MUSEU, V.A.E. » *F. Mezquita Broch*
- 64 [ESTAVA EL MORT] » UNA CAPSA DE VACANCES, V.A.E. » *Imma Monlleó*
- 67 AMB UN FONS SUBVERSIU » CARTA, V.A.E. » *Rosa Miró Pons*
- 72 -ÍDEM- » LA SUBVERSIÓ NO ÉS TERRORISME, V.A.E. » *Maties Segura Rubio*
- 74 POST-MORTEM » PENA, V.A.E. » *Àngels Orad*
- 76 EL VI » EL VI DE L'ESTELLÉS, V.A.E. » *Antoni Pitarch*
- 78 [M'AGRADA MOLT MESURAR] » [ABJECTA OBSESSIÓ, CENSURAR-TE], V.A.E. » *Manel Pitarch*
- 82 COSTUM » CAMINS DE LA MAR, V.A.E. » *Honori Planell*
- 84 L'HOTEL PARÍS » L'HOSTAL LAUSANNE, V.A.E. » *Josep Porcar*
- 89 TESTAMENT » PEL MEU PAÍS, V.A.E. » *Jordi Querol*
- 94 RAJOLETES » MALLORCA, V.A.E. » *Vicent Sanz*
- 98 EL MENÚ DEL GENERAL (II) » COSTA TANT ESCRIURE!, V.A.E. » *Josep Usó Mañanós*
- 101 LA FIRA DEL VENT (FRAGMENT) » LLENÇOLS AL BLAT, V.A.E. » *Marta Vilardaga*
- 107 ADDENDA. TORNA EL VELL HURACÀ, *Joan Garí*
- 114 DOCUMENT DE MORELLA, *Vicent Andrés Estellés*
- 115 CODA. ALTIU SONET DE LES CATORZE TORRES, *Manel Garcia Grau / Manel Pitarch*
- 121 VÍTOL. LA CIUTAT DE VICENT ANDRÉS ESTELLÉS, *Lluís Meseguer*
- 125 MURAL DE CASTELLÓ, *Vicent Andrés Estellés*

BRANCAL

Ací toquem l'argila

*Escriuria el coral enorme de la nit
que avança noblement com un guerrer antic.*

VICENT ANDRÉS ESTELLÉS
Mural de Castelló, 1962

EXIGEIX CURA I MESURA, AJUSTAR-NE DIÒPTRIES sota el fang del temps, però hem gosat posar-li les ulleres, tal com deixà manat abans de tancar el taüt, i tot seguit, a la bústia de casa, hem començat a rebre sobres i més sobres plens de versos com «aigua que rebota en la pica», signats pel mateix remitent: Vicent Andrés Estellés. Amb una adreça imprecisa de localització: «Vora el barranc del Carraixet». Topònim triat potser per recordar-nos, no que torna, sinó que encara dura la llarga nit del nostre poble. Animal de records, el fill del forner i net de Nadalet explicava sovint i amb fruïció que mantenia llargues converses amb Ausiàs March –el nostre millor poeta abans del burjassotí– i que un bon dia la filla, Carmina, de visita a la Seu de València, hi va eixir amb llàgrimes als ulls perquè allà dins, deia la xiqueta, hi havia la tomba de l'estimat amic del pare, el lletraferit cavaller de Beniarjó. També nosaltres vam plorar l'Estellés quan va marxar el 1993, i després l'hem tingut sempre ben present, especialment recordat als deu i als vint-i-cinc

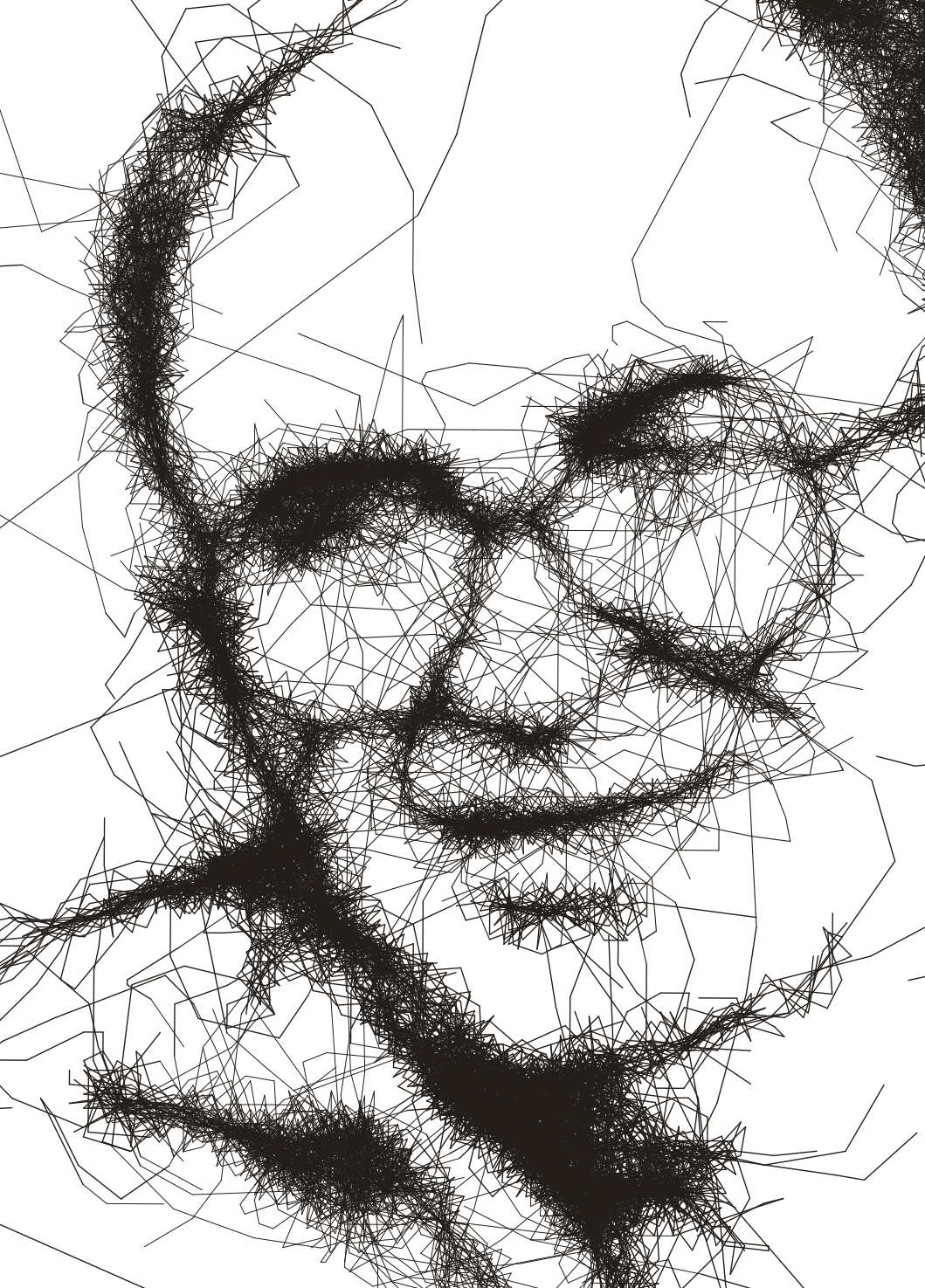

anys de la mort, amb sentits homenatges, reedicions, antologies i meritoris estudis acadèmics; com també cada any, de setembre a desembre, quan esdevé la clau que obri tots els panys a cada llogaret, a cada vila, a cada ciutat del país, amb motiu del multitudinari Sopar Estellés, diada nacional amb calendari itinerant.

Ara, amb l'obra col·lectiva intitulada ESTELLÉS DESCONEGUT. UNA CORRESPONDÈNCIA PÒSTUMA, editada amb gravats de l'artista morellana Pilar Dolz en el centenari del naixement del poeta –batejat com els *Cent d'Estellés*–, una vintena de persones escriptores de les comarques del nord del País Valencià –«umbilical cordó de Catalunya»– traginem de nou la seua rosa de paper, de mà en mà cal·ligrafiada i viatgera, per a tan honorable fita, amb un bon grapat de poemes poc coneguts i, en tot cas, no dels més divulgats o populars, refermant així, com feia Vicent amb Ausiàs, l'íntima i secreta consigna de conversar i versar, d'enraonar, de cantar a cor i, en definitiva, d'acomboiar-nos tots plegats amb l'autor del *Mural del País Valencià*, en una correspondència pòstuma, diversa i seductora, d'atansament, redescobriments i reconeixement. En *un coral* que assumeix la veu del poble, la del poeta, la de la terra –cànter, oli, pitxer– i que suma i se suma així als homenatges que enguany li ret tot el país, aquesta «pàtria que no s'hi sap, que s'endevina», aquest «pa que puja sense rent». O com va deixar escrit, absolutament modern i alhora rupestre, al *Mural de Castelló* l'any 1962: «Ací toque els orígens. Ací toque l'argila. / Ací toque la crosta de la paraula viva».

JOSEP PORCAR

El Pont Cooperativa de Lletres

ESTELLÉS
DESCONEGUT

Cants de mort

V. A. E.*

cante, modest, una biologia que no acaba de
funcionar. els meus versos són molt mesquins
i només narren petiteses com aquesta: les cames
no actuen massa bé, veig poc, tinc maldecap,
etcètera. ¿què hi voleu que faça? em passe el
temps mirant-me reflectit al mur, un bult d'ombra.
jo voldria cantar les grans penalitats de l'empresonament,
de l'exili. només us dic, aquesta tarda: tinc fred.
em dolen les juntes de les cames i els braços, no he
pogut sopar, no he berenat tampoc. espere l'arribada
de no sé qui. però ha d'arribar qualsevol persona. o és
que ha d'arribar, aquesta nit precisament, la mort.
espere, assegut a la vora del llit, amb el meu nu
lamentable, de vell, els pèls de l'entreuix.

* Selecció de Josep Lluís Abad procedent de *Versos per a Jackeley* (1983), dins Obra Completa VII.
València: Tres i Quatre, 2021.

Present

Josep Lluís Abad

Aixecar-se del llit
i posar peus a terra.
Doblegar l'esquena
per col·locar-se els mitjons.
Poder riure davant l'espill.
Torcar-se el cul
i rentar-se les mans, la cara,
l'íntima biblioteca arrenclerada de tristesa.
Saber que el teu amor batega encara.
Trobar-te Jana en baixar les escales,
respectar el silenci,
el dia que s'obre a la llum.
Olorar el cafè abans que fumege.
Parar taula i deglutir l'esperança,
somriure encara molt més.
Aquestes petites coses quotidianes,
envans de la felicitat.

26-02-2015

[*Només sabem*]

V. A. E.*

Només sabem quan comença la nit:
mai no sabem si tindrà mai termini.
Amb ulls de son i cansament mortal
confonc la nit amb el dia i és nit,
tot és ja nit en la meua existència.
Amb pas incert, maquinal, la recórrec,
creue uns carrers, unes places, uns llocs.

* Selecció de Vicent J. Almela i Eixau procedent d'*Hamburg* (1974), dins Obra Completa V. València: Tres i Quatre, 2018.

Exili

Vicent Jaume Almela i Eixau

Mai saps,
mentre camines sol
per la quietud callada
de la ciutat dormida
qui sagna el silenci
ni si assoliràs la clau
per a retrobar el pany
de la claror perduda.

Mai saps,
quant hauràs d'esperar
el passar de les hores
recollint mots clausurats
suspesos baix el neó
insegur que t'esguarda
per avingudes d'asfalt
i carrers sense esperança.

Mai saps,
quan t'envolten les ombres
i et fustiguen les nafres
en l'exili de la paraula
si et somriurà la lluna
per a fer la nit més clara
mentre retorna l'albada
o et moriràs esperant-la.

Motiu per a un concert

V.A.E.*

Non veggio ove scampar mi possa omai...

PETRARCA

Recorriem camins de dissortada llum;
tot ho recorde ara misteriosament
i no sabia dir com va ocórrer allò.
Àmada, mira el bosc. Mira el bosc i no oblides
quan ens vàrem conèixer i et feia confidències
i et deia el meu desig de trobar una casa,
una modesta casa, un edifici rústic,
de pura i brusca pedra, al mig de la muntanya.
Evoca com volia, llavors, fumar en pipa;
fumar en pipa i beure un plausible conyac,
amb les cames creuades, davant la llar encesa.
Un desig com un altre, oh rossa i dura amada!
Endevinava músiques que escoltaria allí,
davant del foc aquell, bevent aquell conyac,
un gos sobre l'estora, i damunt d'un divan,
el teu cos, escampat, gloriós com l'Eneida
més ben fet que l'Eneida. Si et compare a l'Eneida
és perquè és el poema que m'ha impressionat més.
Perquè, llegint l'Eneida, et vaig endevinar
i em vaig enamorar perdudament de tu
i vaig anar a buscant-te pels carrers i pels bars,
per totes les revistes il·lustrades del món,
pels *shows* de l'*strip-tease*, pels llocs més miserables,

* Selecció de Romà Bernad procedent de *L'inventari clement de Gandia*. La Pobla Llarga: Edicions 96, 2012.

i en trobar-te, aquell dia, t'ho vaig perdonar tot.
Amada, mira el bosc. Vagament sóc feliç.
Sóc un home feliç, dit siga vagament:
dit amb la vaguetat que es diuen certes coses
que d'alguna manera poden un dia atényer
nostra salvació, i ja veig que m'entens.
Apegalosament, ara recorde el port,
l'aigua bruta i espessa, les tavernes sinistres,
les absurdes baralles cautament tatuades,
aquell anhel tristíssim de recórrer el món.
Vaig plorar escoltant el relat d'aquell home.
Jo no sé d'on venia ni sé de què parlava.
Un idioma estranger. Potser va beure massa.
Tenia son. Parlava amb un gran cansament,
Li penjaven els braços i li penjava el cap,
i li penjava el cor rovellat com una àncora.
Tu escoltaves un disc. Jo només esperava
el relat d'aquell home, unes paraules més,
oir la seua veu que em sostenia un trist
anhel de viure encara, una lleu esperança.
Però es va enderrocar sobre la taula aquella.
Dormia absurdament. Em vaig sentir molt sol.
Vaig eixir al carrer, la gran obscuritat.
Mirava algunes llums d'alguns vaixells al port.
No sé encara com no vaig arrancar a córrer
colpejant en les portes de fusta amb una pedra
i fent alçar de sobte a tot el món del llit.
Damunt d'algun rastell vaig esperar el dia.
Per què no em dius res? Encén la llum, amada.
Te n'has anat? Escolta!... Escolta'm un moment.
Torna a casa. No em deixes. Jo sóc l'únic que sap
que tu no has d'envejar res de res a l'Eneida!